

önmagát marcangoló kritikáktól sujtott korunkba. Kell az ilyen figyelmeztetés, szükséges ez a kitűnő szótár és kívánjuk tiszta szívből, hogy fogyjon is, olvassák, használják minél többen.

Fábián István.

Bodnár István : Mesemondás. (Franklin-Társulat kiadása). A harmincöt elbeszélést tartalmazó testes kötethez Herczeg Ferenc írt igen kedves és elmesés előszót, melyben a szerzőről a következőket mondja: Bodnár verbéli elbeszélő. Nemcsak tud mesét mondani, de valami lelki kényszerűség nála, hogy magához pányvazza közönségének figyelmét... Ha megállapítjuk, hogy Bodnárbán nagy mértékben megvan a mesemondás ősi adománya, akkor megmondtuk azt is, hogy ismeri az embereket, hogy magyar fővel gondolkodik, magyar szívvel érez és magyar nyelven beszél. Miként a legtöbb született elbeszélő, a világ dolgát ő is azzal a kedvesen fölényes és kissé meghatott humorral szemléli, mely a gyertya lángja körül cikázó bogárnép táncában látja lengeni és lohogni a saját maga emberi sorsát is.

Kész kis kritika, melyet mi is aláírhatunk a következő megjegyzésekkel kiegészítve.

Bodnárnak erősebb oldala a népies elbeszélés. A nem népies tárgyak kevésbé sikerülnek neki. Ezeket is jól beszéli el, de mondanivalói nem elég érdekesek és súlyosak (pl. *Az áruló madrigál*, *A mama multja*), vagy Herczeg Ferenc régi katonai- és gentry-novelláinak hatása látszik rajtuk (*A zöld béka*, *Egy kis tévedés*). Van bennük sok jó megfigyelés, sikerült részlet, de a maguk egészségében kissé bágyadtak s nem annyira megkapóak, hogy az ember azt mondaná rájuk: No ezt meg ezt még egyszer elolvassom!

A népies történetek (több mint a novellák fele) sokkal jobbak.

A kötet első novellája, *A sárközi veszedelem*, a tolnageveji decsieknek a török elől való menekülését beszéli el érdekes helyi és korrajzi színezéssel. Főalakja a költő-prédikátor, Decsi Gáspár. Bár emlékezet helyenkint Baksay modorára, helyenkint Jókai és Mikszáth történeti novelláinak humoros, anekdotázó hangjára, mégis eredetien írt dolog.

Még ennél is jobbak kedves paraszttörténeti és genreképei: *Aron bácsi libát vesz*, *Baka bácsi vásárol*, *Mikszáth Kaszát vásárló parasztfjának szélesebb*

ecsettel készült másolatai, vagy az *Izgalmas horgászat*, ez a kitűnő horgász-életkép Kapéter bácsi naivan furfangos alakjával, vagy a *Májusi cseresznye*, ez a bájos falusi idill, az *Acél, kova, tapló* c. hortobágyi genre, *A gyerek meg a pohár*, melyet sok ezer példányban kellene terjeszteni az »egykéző» sárközi kálvinisták között, vagy — hogy még egyet említsek — a *Háború a — pipa miatt*, amely tudvalevőleg Felejtő bácsi és kardos felesége között dül. A pipával való bajlódás és rágyújtás sok kitűnő megfigyelésből áll, kacagató leírása a maga nemében klasszikus magyar életkép.

Mint Herczeg is megállapítja, Bodnár jó elbeszélő és humorista. A leg-egyszerűbb apróságot jóízűen, a pipaszó közben adomázó vidéki magyar ember kedves elmésségével, ötletességével s bajusz alatti hamiskával mosolygásával tudja elmondani. Ennek az anekdotázó modernak természetes velejárója az is, hogy történeteit szereti nem egyszer tanulságyszerű csattanókkal befejezni.

Izig-vérig magyar mesék ezek, melyeket a mai erőkerejével modernkedő világban jól esik olvasnunk.

Szinnyei Ferenc.

Szederkényi Anna : Az asszony meg a fészek. (Singer és Wolfner kiadása.) Annak a szociális és erkölcsi világnézetnek, amely az író műveit egységes egészévé kovácsolja, tiszta kikristályosodása ez a könyv. Egy nemes és gazdag asszonyi lélek tárja ki előttünk kincsesházát és mi, akárcsak a mesébéli legény, a sok csillogástól káprázó szemmel azt sem tudjuk, mit lássunk meg előbb: közvetlen, könnyed és mégis erőteljes előadásmódorát, emelkedett szellemű gondolatait vagy a tiszta, magyar nyelvet, amelyet tudatos művészzel kezel? Az utóbbi években több nőíró írt »az asszonyról»: olvastunk tudományos módszerrel felforakoztatott érveket annak a bizonyítására, hogy a nő inferioris lény, csak anyának, csak feleségnek való; olvastunk másfajta jellemzéseket, a »nagy nő-ről és a kis hisztérikáról, a naivul elbukó és a tudatosan »élő» leányról. — A világért sem akarom összehasonlítani ezekkel Szederkényi Anna könyvét, csak megállapítom, hogy ő azok közül való, akik asszonytársaik felé tiszta szívvel és tisztán látó szemmel közelednek.

Szederkényi Anna azt mondja: le-

gyen az asszony anyja és feleség, de megérteti, hogy ez a legnagyobb, amivé csak ember lehet, «hogy az isteni Gondviselés munkatársává fogadja az asszonyokat, amikor megkoronázza őket az anyaság koronájával». Nem iga tehát az anyaság, hogy megalázó terhe alatt az asszonynak meg kelljen hajtania a fejét, hanem korona, melyet fölmagasztosult büszkeséggel hordozhat. És az életadás nem befejezése az anyja hivatásának, inkább csak kezdete. Mert nemcsak a gyermek testi élete, hanem a lelke is az anyja kezei között alakul, növekszik, nemesedik vagy satnyul. «A világalkotók és világfelforgatók valamikor az anyjuktól tanulták az első imádságot és talán az anyja szájából egy rossz időben kicsúszott szó vetette el bennük a kételkedés első csíráját». Az anyja ülteti el gyermeke szívében jövő boldogságának vagy boldogtalanságának a csíráját, mert: — «a felnőtt ember minden nőben a saját anyját tiszteli, féli, siratja vagy átkozza».

S az asszony ma nemcsak gyermekének anyja, hanem titokban, észrevétlenül az uráé és az egész emberiségé. Nem kerül el az író figyelmét, hogy a két nem viszonyát megváltoztatták a háborús idők. Azelőtt a férfié volt a nagyobb felelősség, ő volt asszonyának vezetője, támasza, oltalmazója. «Ma egyedül a saját erkölcsi erejére támaszkodik a nő». «Most férfinevelő asszonyokra van szükség». — állapítja meg a szerző. Nem parancsoló, hatalmaskodó, szenvedő, hanem gyógyító, megértő anyákra. Csak hogy ehhez nem elég a jó szándék és az akarat. Még valami kell hozzá: «Fanatikus hit és mindenekfelett való szeretése asszonyosorsuknak és asszonyhivatásuknak». Mert: «Jó feleségnek, jó anyának lenni ezekben az ítéletes időkben Bánat- és Gondasszony mátkaságával azonos».

A jó asszony, a jó feleség tudja csak megteremtteni a kenyérkereső férj számára a derűs, hívogató otthont, pedig ez a talaj, amelyben a családi boldogság kivirulhat. Megteremti, ha lehet, ügyességgel, rátermettséggel, ha kell, fáradsággal, önmegtagadással, asszonyos áldozatkészséggel. És nem alázódik meg az az asszony, aki csak az övéiért él. Meg lehet, hogy koronájának az aranya tövissé változik, de a töviskoszorú körül rendszerint ott ragyog a glória... Minden az asszonyon fordul meg, «tőle függ a családi élet

rendje, nyugalma, rendszeressége, anyagi jóléte, egész boldogsága...»

Nem azt tanítja Szederkényi Anna, hogy az asszony rabszolgá legyen, hanem hogy tudjon *mindenekfőltől* szeretni és a gyermeke szívébe is vesse el a szeretet magvát. Hogy tudjon örülni az életnek még szenvedések között is, tudjon küzdeni és tudjon remélni. A szív, ha szeret, minden pillanatban képes a csodatételre. Csak szeretni kell tudni, de ezt *határtalanul és föltétlenül*. Szeretni a gyermeket és benne a jövődőt, szeretni az aggodat, a szülőket is, «akik előttünk jártak», megbecsülni bennük a multat és meghálálva az ő szeretetüket, példát adni az utánunk jövőeknek.

A modern asszonyi életnek minden problémája sorra kerül: A háztartás anyagi megalapozása, amely — a mai gazdasági helyzet és férj keresete által határolt lehetőségek keretein belül — megint csak az asszony kezében van. — Az anyja és a serdülő leány viszonya, ez a kényes kérdés, amit az elavult és a hüpermodern felfogás között fekvő egyedül helyes középuton finom asszonyi megérzéssel világít meg a szerző. (Az anyja a leányának legjobb barát-nője.) A fiatal leányhoz is szól: milyennek kell lennie, ha méltóan akarja bevárni eljövendő asszonyiségét és hogyan maradjon önmagához méltó, ha a sors ezt megtagadta tőle.

Mikor pedig az író az anyaságot és az igaz asszonyiságot állítja a nő elé mint legnagyobb célt, amit csak elérhet, nem mondja azt, hogy az asszony a háztartáson és gyermeknevelésen kívül semmi mással ne foglalkozzék. Még kevésbé gondol arra, hogy az asszony primitív, műveletlen maradjon. Hogyan is lehetne akkor az urának «segítőtársa az életnek minden vonatkozásában»? De a jó anyát, feleséget, meg a művelt, felvilágosult, sőt dolgozó asszonyt nem tartja összeegyeztethetetlennek. Épen ez a szerző társadalomszemléletének sarkalatos pontja, hogy egybe akarja — és tudja — kapcsolni a régi erkölcsöket a modern szellemmel. «Az asszony észbeli kiművelődése, tudományos kiképzése... nem jelenti azt, hogy ki kell vetkőznie azokból az alapvető érzésekből, amelyeken minden időközön keresztül a tisztá, nyugalmas, boldog, egységes családi és társadalmi élet épült föl».

Milyennek látja tehát az író a mai asszonyideált, aki a régi és az új világból csak a jót egyesíti magában?

«Kenyérkereső bajtárs — túl az otthon küszöbén — de azon belül *annyira intelligens, olyan magas kulturájú, olyan öntudatos*, hogy le tud egyszerűsödni a bibliai feleség alázatosa, önkényes megadásáig...» «A kenyérkereső asszony, amelyik... az otthonába nem viszi soha az utca sarát».

Az otthon és a gyermek: e körül a két fogalom körül csoportosulnak a könyv fejezetei. Nem túlzás, ha némelyike azt mondjuk: az anyaság apoteozisa. Ám Szederkényi Annától ez nem újszerű beszéd. Aki végigolvasta munkáit — javarészüket most jelent meg gyűjteményes kiadásban — ezt a meggyőződést, ezt a szinte hitté magasztosult érzést hirdeti ő mindenütt. Újra meg újra a *Hill Márta* anyjával találkozunk, ha csak egyes vonásokban is, nem azért, mintha az író ismételné önmagát, de mert ő nem *egy* anyát ír le, hanem az Anyát, az Ember anyját. Alig lehet ezt szebben kibeszélni, mint ahogy az író mondja költői szárnyalású soraiban: «Az anya az otthon hajnalhasadása, napsütése, déli harangszava, esti imádsága... anya a dal, a költészet és az édes csók. Isten csókolta az élet szájára, hogy megfogadjon vagy meghaljon benne az ember fia».

Széles látókörrel és éles megfigyelőképességről tanuskodik, ahogyan szerző fölfedi a mai társadalom beteges tüneteit, sokszor megdöbbentő igazságokat tárva elénk. De egyben biztos kézzel és megértéssel mutat rá a bajok forrására is és azok orvosságára. Az «Asszonyok tízparancsolata» szinte apostoli erővel foglalja össze a könyv lényegét. Zárszó gyanánt az Anyák iskolájának nagy gondnal és pedagógiai tudással elkészített munkatervét mutatja be, irányt szabva megkezdett társadalomnevelő munkájának a folytatására.

R. Kozma Ilona.

Irodalomtörténeti Füzetek. Figyelemreméltó vállalatot indított meg 1926-ban ezzel a címmel Császár Elemér, a neves irodalomtörténetíró és kritikus. Talán mulasztászámba is megy, hogy eddig nem foglalkoztunk vele folyóiratunk hasábjain, de megvolt a maga oka: meg akartuk várni, hogy mivé fejlődik, nem lesz-e belőle száraz értekezések sorozata, amely a közönségnek csak nagyon kis rétegét érdekli. Most, hogy három év gazdag termését tekinthetjük át, összefoglaló képet írunk meg olvasóink elé tárnivalóról a vállalatról, amely egyaránt

tanúságot tesz legnemzetibb tudományunk fejlettségéről és közönségünknek e tudomány iránt való fogékony-ságáról.

Császár tanár vállalatának eddig 32 füzetet jelent meg. Valamennyi önálló munka: írói monografia, összefoglaló tanulmány vagy részletkutatás értekezés. Ezeket, az irodalomtörténet más-más műfajába tartozó dolgozatokat egy cél fűzi össze: a tárgyalás alá fogott író vagy problémát a legújabb kutatások alapján megvilágítani s jelentőségét megállapítani, tudományos készültséggel és vonzó előadásban.

A dolgozatok jelentős része egy-egy költő vagy író irodalmi arcképe. Főként a XIX. század népszerű alakjai szerepelnek. Csokonairól Oláh Gábor írt, Kisfaludy Károlyról Szinnyi Ferenc, Kölcseyről Angyal Dávid, Aranyról Császár Elemér, Gyulai Párol Voinovich Géza, Vajda Jánosról Kéky Lajos, Endrői Sándorról Szabó Richard. A szorosabb értelemben vett költők mellett a regényírókról olvashatunk számos tanulmányt: Jósika Miklósról és Mikszáthról Zsigmond Ferencről, Kemény Zsigmondról Papp Ferenc tollából, Csiky Gergely regényírói működését Speder Andor ismerteti, Gárdonyiról Kéky Lajos írt, Herczeg Ferenc művészetéről Horváth János fest képet. Ezeket a tanulmányos arcképeket különböző fellogás és művészet dolgában különböző előadás jellemzi, megvannak azonban valamenyiben a sikerült arckép legfőbb követelményei, a hűség és a jellemzettség.

A füzetek második csoportját az összefoglaló tanulmányok alkotják. Császár Elemér a magyar irodalomtörténet százéves fejlődését mutatja be és egy tanulságos bírálatgyűjteményben számol be XX. századi irodalmunk legkiemelkedőbb irodalmi műveiről, Galamb Sándor a magyar társadalmi drámának 1867-től 1892-ig való fejlődését rajzolja meg, Szerb Antal a magyar újromantikus dráma emlékeit jellemzi. Érdekesek Farkas Gyula és György Lajos dolgozatai: az előbbi az elszakított Felvidék, az utóbbi a megszállt Erdély magyarságának szellemi életéről nyújt megkapó beszámolót.

Harmadik csoportba azokat a dolgozatokat sorolhatjuk, amelyek különböző irodalomtörténeti problémákat oldanak meg. Horváth Cyrill a Szent László-legendáink eredetéről ír mélyreható értekezést, Badics Ferenc Gyöngyösi István életének néhány homály-